Podplukovník doc. ing. Zdeněk Hron, CSc.

NÁSILNÝ PŘECHOD ŘEKY A VRTULNÍKOVÝ VÝSADEK

V článku věnuji hlavní pozornost zobecnění zásad použití vrtulníkových výsadků na vodní tok s uvedením optimální varianty.

Poukáži na některé zvláštnosti, které nejen bezprostředně limitují úspěšné použití vrtulníkového výsadku, ale i ovlivňují jeho zabezpečení jednotlivými druhy vojsk.

Víme, že v soudobých podmínkách, zejména při existenci jaderných min a jiných prostředků umožňujících rozsáhlé zatarasení, **nebývale narůstá význam každé vodní překážky.**

Podle názorů vojenských teoretiků armád NATO, došlo k přehodnocení významu vodních toků a zefektivnění způsobů vedení bojové činnosti. Koncepce vychází z hluboké analýzy a ze skutečnosti prioritního postavení vodních toků jakéhokoliv charakteru před ostatními stacionárními překážkami.

Můžeme předpokládat, že věnují poměrně větší pozornost průběžné dlouhodobé přípravě vodních toků k bojové činnosti.

Do popředí se dostává celý komplex opatření, který zahrnuje vyhodnocení pravděpodobných směrů postupu útočníka, jejich kapacitu, tvářnost terénu, systém komunikačních tahů (příčných, souběžných, rokádních), varianty učlenění obrany, systém rozmístění řídících míst roznětu a uzlů zátarasů s vymezením prostorů (úseků, míst) pro případné zatarasení, zavodnění nebo zamoření, kombinaci klasických a jaderných zátarasů, přesnou klasifikaci jednotlivých přepravišť, brodů, mostů a hydroobjektů s možným způsobem jejich zatarasení, zničení nebo jiného využití.

Nová koncepce připouští organizaci obrany ve **3 základních variantách,** a to:

— na přístupech a vodním toku,

— oboustranně vodního toku,

— na protilehlém břehu (ve směru útočníka).

Učlenění sil a prostředků na **přístupech a současně i vodním toku** ovlivňuje členitý terén, příkré svahy, omezený počet přístupových komunikací, jakož i možnost organizovat ohniskovou obranu rozhodujících dominant.

Předpokládají, že na přístupech ve vzdálenosti 20—30 km od vodního toku bude část sil nepřítele využívat všech prostředků nejen ke zpomalení postupu útočníka, ale zejména bude se snažit jadernými údery letectva, systémem paleb a zátarasů všeho druhu způsobit mu značné ztráty a to v době, než vejde v dotyk s hlavními silami na vodním toku.

V tom případě může mít bojová činnost ze strany útočníka charakter boje v zataraseném prostoru anebo útoku s organizováním průlomu.

Obrana oboustranně vodního toku může být učleněna v závislosti na konfiguraci terénu 10—15 i více km od vodní překážky. Tato bude mít za cíl rozdělit vojska útočníka na menší, samostatné části a prudkými protiztečemi je ničit, popř. izolovat. I v této fázi nachází plné uplatnění komplex zátarasů všeho druhu. Tím se mají vytvářet výhodné podmínky k organizaci obrany na protilehlém břehu a k ničení svazků útočníka před dosažením hladiny vodní překážky.

Tento způsob má několik zvláštností, které bezprostředně ovlivňují celkovou činnost a přípravu útočníka k násilnému přechodu. Členění obrany nepřítele do uvedené hloubky před vodní tok **ztěžuje volbu výchozího prostoru k přepravě, výchozí čáry k přepravě, prostorů pro utěsnění tanků a v neposlední řadě východiště k přepravě.**

Přitom nelze vyloučit, že jednotlivé prostory, které by z hlediska porostu, tvářnosti a vzdálenosti od vodního toku ovlivňovaly rychlou a skrytou přípravu vojsk útočníka, budou zataraseny, popř. spáleny.

Obrana protilehlého břehu se organizuje za podmínek, kdy jeho výška podstatně převyšuje okolní terén, umožňuje vizuální pozorování směrů, přístupu k vodní překážce a terén na straně útočníka je rovinatý, nepokrytý, močálovitý anebo jinak těžko schůdný.

Nemůžeme opomenout ani to, že nepřítel využije vodní překážky ke zřízení nástrah na vodě nebo pod hladinou. Zpravidla půjde o položení protitankových, protipěchotních, plovoucích a podvodních min, zřízení fugasů, popř. **vypouštění nafty nebo napalmu z připravených kontejnerů a jejich zapálení.**

V těchto variantách se počítá s **maximálním využitím diverzních a speciálních skupin**, které budou působit v různé hloubce od vodního toku. Současně i s tím že učlenění sil a prostředků umožní vyčlenit poměrně **silnou mobilní zálohu,** která bude mít i charakter protivýsadkové zálohy.

Dále se zvyšují požadavky na víceúčelové využití **bitevních vrtulníků,** organizaci hlídkování s důrazem na okraje lesů, volné plochy mezi lesními komplexy, vesnicemi a hlavně na přístupové cesty. Obdobně i na **organizaci demonstrační činnosti,** jakož i organizaci **léček a přepadů** s důrazem na velitelská stanoviště útočníka, prostorů příprav jeho jednotek a týlové prostory skladů.

Je zajímavé, že v soudobých podmínkách nepřítel nepočítá s **variantou obsazení vodních toků pouze menšími silami** nebo jejich neobsazením. Zkušenosti z analýz dosavadních cvičení potvrzují, že k obraně řeky a zejména objektů vyčleňoval teritoriální a ženijní jednotky. Nyní hlavní zodpovědnost přebírají zejména mechanizované, popř. tankové prapory a brigády nepřítele.

Toto má mimořádný význam pro skutečné možnosti útočníka i bojové použití vrtulníkového výsadku.

Násilný přechod vodního toku je právem **jedním z nejobtížnějších a nejsložitějších druhů bojové činnosti.** Proto stavíme požadavek, aby pro **zachování vysokého tempa** probíhal násilný přechod řeky **z chodu** a z hlediska ochrany před jadernými a ostatními prostředky ničení nepřítele i v **celé šíři** útočného pásma.

V úzké návaznosti na tyto požadavky jsou určovány **jednotlivé prostory, čáry, východiště,** které mají zabezpečovat úspěšnou přípravu jednotek při maximálním utajení proti pozemnímu a zejména vzdušnému nepříteli. Ostatní požadavky násilného přechodu vodního toku zůstávají v platnosti. Mezi ně patří zejména vyslání předsunutých odřadů a **vysazení vrtulníkových výsadků** k ovládnutí úseků, kde to nepřítel nejméně očekává.

Zde bude rozhodující čas pro vlastní přípravu útočících jednotek v určených prostorech a **dosažení rychlého tempa postupu.**

Z těchto požadavků můžeme vyvodit, že v dosavadních zásadách bojové činnosti o vodní tok dojde k určitým změnám, které si vynutí přijmout tato **opatření:**

— přehodnotit dosavadní základy pro **volbu** a zejména předpokládanou **vzdálenost** výchozího prostoru, výchozí čáry a výchozího místa k přepravě od vodního toku a v analogii s tím i místa pro nasednutí, prostory pro utěsnění tanku, místa soustředění přepravních prostředků a další;

— přehodnotit **obsahové** a **prostorové** učlenění přepraviště a v něm zejména vzdálenost a požadavky na východiště k přepravě.

Ve většině případů budou jednotlivé prostory ve větší vzdálenosti. Větší vzdálenost vytváří však časový rozpor, který je ovlivněn potřebnou dobou k jejímu překonání, zmenšením průměrné rychlosti postupu jednotek v předbojové sestavě, tvářností terénu a menší variabilností jeho využití k přípravě útočících jednotek. To vyúsťuje v podstatně větší zranitelnost.

Za předpokladu, že stanovíme **větší vzdálenosti,** bude třeba:

— útočící jednotky připravit **během přibližování** se k vodní překážce, prakticky **z chodu,**

— organizovat přechod do předbojové sestavy nejen v praporních, ale zejména v rotních, popř. i četových proudech,

— bojovou sestavu před vodní hladinou organizovat do rot nebo čet, obdobně jako na čáře zasazení,

— po překonání vodního toku na protilehlém břehu organizovat bojovou činnost ve větších organických celcích, spojením samostatných rot do praporního systému anebo pokračovat v samostatné aktivní činnosti,

— pro prapor a pluk vyčlenit větší počet jednotlivých přepravišť, kde dodržovat zásadu pro každou rotu alespoň jedno přepraviště,

— organizovat a vysazovat vrtulníkový výsadek jiným způsobem.

Z těchto skutečností vyplývá, že vlast-

ní překonání má svoji specifiku. Vidíme, že řeka neztrácí ani v soudobých podmínkách na významu jako důležité překážky. Modernizace armády na jedné straně sice umožňuje rychlé překonání, téměř v maximálním tempu, ale na straně druhé zatarasovací prostředky všeho druhu dávají této činnosti přívlastek **boje v silně zataraseném prostoru.**

Opět dochází k rozporu mezi možnostmi pohybu a dosažení určeného prostoru. Určitým předpokladem k vyřešení tohoto rozporu je **vrtulníkový výsadek.** Tím nechci vzbudit dojem, že zveličuji význam a možnost vrtulníkového výsadku. Jeho úspěšné bojové použití je adekvátní činnosti pozemních vojsk.

Zkušenosti potvrzují, že právě v takovém prostoru, kde plně záleží na rychlosti postupu útočících vojsk, je plně reálné vysadit vrtulníkový výsadek. Obtížnost spočívá ve způsobu jeho použití a zejména v organizaci bojového zabezpečení jednotkami druhů vojsk.

Bojové možnosti vrtulníkového výsadku bezprostředně ovlivňuje typ a počet vrtulníků, vyčleněných pro bojovou přepravu vzduchem.

Zcela jiné jsou bojové možnosti a podmínky vedení boje v týlu nepřítele při použití vrtulníků Mi-2, 4, 8 nebo 6, popř. jiných modifikací. Typ, konkrétně rozměry nákladní kabiny, zadních vrat, bočních dveří nákladní kabiny a užitečná hmotnost limituje v jaké variantě bude vrtulníkový výsadek vysazen. Soudobé vrtulníky umožňují bojovou přepravu vzduchem a vysazení ve 4 variantách, a to v lehké, střední, těžké a kombinované. **Lehká varianta** je předurčena pro bojovou činnost v horském, zalesněném prostoru, kde příslušníci vrtulníkového výsadku budou převážně používat **ruční zbraně** a lehce přenosnou ženijní munici. **Střední varianta** se vyznačuje tím, že společně s výsadkem jsou vysazeny mobilní prostředky se zvýšeným palebným průměrem munice, které lze ve vrtulnících typu Mi-4 a 8 přepravit. **Těžká varianta** představuje přepravu organických jednotek, např. praporu včetně obrněných transportérů a rozhodující techniky druhů vojsk. **Kombinovaná varianta** zabezpečuje vyšší variabilnost v jednom anebo více koloběžích.

Praxe potvrzuje, že pro každou variantu můžeme stanovit i předpokládanou délku bojové činnosti a hloubku vysazení vrtulníkového výsadku. S tím je úzce spojen kvantitativní a kvalitativní rozdíl vrtulníkového výsadku, což se bezprostředně odráží na skutečné rozloze ovládnutého prostoru vysazení a vedení bojové činnosti.

Při boji o vodní tok můžeme použít kteroukoli variantu za předpokladu přísné diferenciace bojového úkolu co do prostoru, jeho velikosti, hloubky, způsobu vysazení a zejména co do času. Přitom i zde zákonitě dochází k přehodnocení bojových možností vrtulníkového výsadku. Mezi **nové názory** na efektivní použití vrtulníkového výsadku při vysazení na vodní tok patří:

— nevysazovat jej do jednoho většího prostoru, tzn. centralizovaně;

— vysazovat jej do více prostorů vedle sebe a za sebou, prostorově na široké frontě s členěním do šířky a hloubky;

— vysazovat jej souběžně na oba břehy, přístupy a odchody od vodního toku;

— při členění bojové sestavy plánovat s **2/3 sil a prostředků** na protilehlý břeh a zbývající část na přilehlý břeh. Přitom nevylučuji, že v některých případech bude rozdělení obrácené;

— k ovládnutí jednoho přepraviště počítat pouze s jedním vrtulníkovým výsadkem, který současně ovládne oboustranně přepraviště a částí sil i východiště k přepravě;

— ve větší míře plánovat vysazení **zesílených rot** k plnění samostatných úkolů na přepravišti, východišti k přepravě, výchozích prostorech k přepravě (prostorech pro utěsnění tanků, místech soustředění přepravních prostředků apod.) anebo na přístupech k nim;

— maximální hloubka vysazení může dosahovat i několik kilometrů, což ovlivňuje organizaci a nepřetržité zabezpečení podpory klasickým dělostřelectvem;

— vrtulníkový výsadek nevysazovat jen jako prostředek velitele divize, ale v podstatně větší šíři uplatnit bojové použití ve prospěch prvosledových pluků (předsunutých a speciálních odřadů);

— vysazení vrtulníkového výsadku bude mít charakter vysazení přímo na cíl, do prostoru zásadně obsazeného nepřítelem.

Je samozřejmé, že nové názory bezprostředně ovlivňují hlavní zásady bojového použití vrtulníkového výsadku, které závisí zejména na:

— celkové situaci a možnostech nepřítele v prostoru vysazení a vedení bojové činnosti;

— charakteru bojového úkolu, který má vrtulníkový výsadek plnit;

— síle a bojové sestavě vrtulníkového výsadku;

— předpokládaném zesílení jednotkami druhů vojsk popř. dalšími motostřeleckými jednotkami;

— stanovení doby vysazení;
— předpokládané hloubce vysazení a délce vedení boje v týlu nepřítele;
— konfiguraci terénu, denní, noční a roční době;
— možnostech bojové přepravy vzduchem, zejména těžší bojové techniky a ostatního životně důležitého materiálu;
— celkové hodnotě palebné podpory prostředky nadřízeného velitele.

Celková situace nepřítele bude ovlivněna zejména stupněm narušení systémů jeho PVO a konkrétním systémem obrany vodního toku. Ve většině případech budeme let vrtulníků volit zejména v přízemní výšce maximálně do 50 metrů. Je třeba zabezpečit souběžné a postupné umlčování prostředků PVO a palebných prostředků nepřítele během bojové přípravy vrtulníkového výsadku ve vzdušném koridoru.

Charakter bojového úkolu bezprostředně ovlivní předpokládanou sílu, bojovou sestavu vrtulníkového výsadku a zesílení jednotkami druhů vojsk.

Síla vrtulníkového výsadku bude určována možnostmi nepřítele, stupněm umlčení jeho sil a prostředků, důležitostí bojového úkolu, tvářností terénu a možnostmi podpory boje po vysazení.

Bojová sestava bude zpravidla zahrnovat průzkum, přepadové jednotky, zajišťující jednotky pro zabezpečení činnosti přepadových skupin obsazením výhodných čar, míst na přístupových cestách, vševojskovou, ženijní a protitankovou zálohu.

Zvláštností je, že přepadové jednotky se prakticky člení do dvou sledů. První sled vyčleňujeme pro dobytí předurčeného přepraviště a druhý sled souběžně zdržuje a vyčerpává nepřítele na přístupech k prostoru vysazení a vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku.

Vrtulníkový výsadek posílíme protitankovými a protiletadlovými prostředky, zejména přenosnými protiletadlovými raketovými komplety a ženijními jednotkami s materiálem, družstvem chemického a radiačního průzkumu, zdravotnickou podpůrnou skupinou a zvýšeným palebným průměrem munice.

Přitom k zabezpečení letecké a dělostřelecké podpory, ke koordinaci paleb za rychle se měnící situace bude společně s vrtulníkovým výsadkem vysazován letecký návodčí a dělostřelecký průzkum s potřebnými spojovacími prostředky.

Dobu vysazení stanovíme v závislosti na předpokládané době sloučení s prvosledovými pluky, které postupují čelně.

Půjde-li o úkol zmocnit se přepraviště, je nutné uvážit, kdy nepřítel bude je chtít sám zničit; pravděpodobně tehdy, nebude-li moci udržet prostor před řekou. Přitom zničením přepraviště nebude zřejmě chtít přehradit cestu vlastním ustupujícím jednotkám. Z toho vyplývá, že reálná doba vysazení je krátce před příchodem vlastních pozemních jednotek k přepravišti, anebo jinému důležitému prostoru (místu, čáře).

Vysazení je možné jak ve dne, tak i v noci. Noční doba dovoluje nejlépe dosáhnout momentu překvapení a zmenšuje možnost účinné palby nepříteli. Ovšem současně klade zvýšené nároky na osádky při orientaci, shromáždění, příchodu do předbojové nebo bojové sestavy v krátkých časových lhůtách, jakož i při řízení boje.

Ostatní zásady nebudu popisovat, protože byly v jednotlivých publikacích rozebrány.

Při vysazení vrtulníkového výsadku má mezi druhy vojsk bezprostřední význam nepřetržitá **součinnost.**

I při zabezpečení vrtulníkového výsadku má své prioritní postavení raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo. Zejména při organizaci boje o vodní překážku a při vysazení vrtulníkového výsadku do minimální hloubky se právem dostávají do popředí dělostřelecké útvary.

Soudobým požadavkem je, abychom organizovali souběžné a postupné umlčení odporů v závislosti na rychlosti letu vrtulníků. Prakticky půjde o vytvoření boční „přehradné" palby oboustranně vzdušného koridoru. V úzké návaznosti na dopady dělostřelecké munice vymezené do šířky a hloubky bude zpracovávat další prostory stíhací a stíhací bombardovací letectvo.

Při této fázi zabezpečení nacházejí plné uplatnění vrtulníky palebné podpory, které mohou být členěny do dvou částí. **První část** zabezpečuje bojovou přepravu vrtulníkového výsadku na čele a bocích sestavy v odstupňovaných výškách. **Druhá část** je rozmístěna ve vlastním týlu na předsunutých stanovištích s členěním do několika prostorů, ze kterých na vyžádání zasahuje proti oživlým, nově zjištěným cílům nepřítele, které by mohly ohrozit bojovou přepravu vrtulníkového výsadku.

Možné varianty ovládnutí vodní překážky — viz **obr. 1 a 2,** kdy je vrtulníkový výsadek vysazen do prostoru obsazeného nepřítlem k plnění odlišných úkolů. Obě varianty předpokládají organizovat silnou palebnou podporu při koordinaci úderů letectva, raketového vojska a dělostřelectva, jakož i vrtulníků palebné podpory na objekty, cíle a zálohy nepřítele.

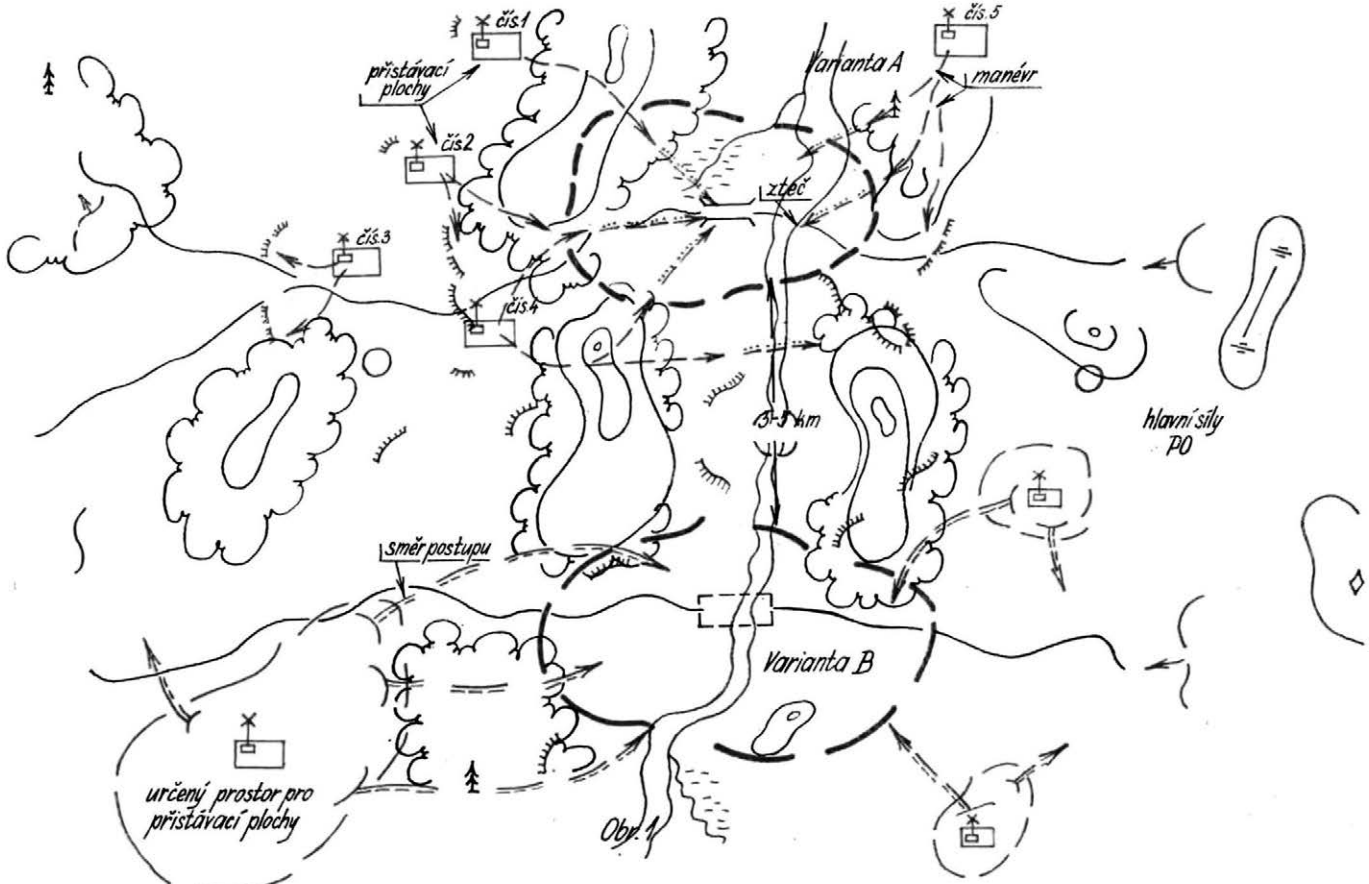
čís.1
přistávací plochy
čís.2
čís.3
čís.4
čís.5
manévr
Varianta A
ztečˇ
3-5 km
hlavní síly PO
směr postupu
Varianta B
určený prostor pro přistávací plochy
Obr. 1

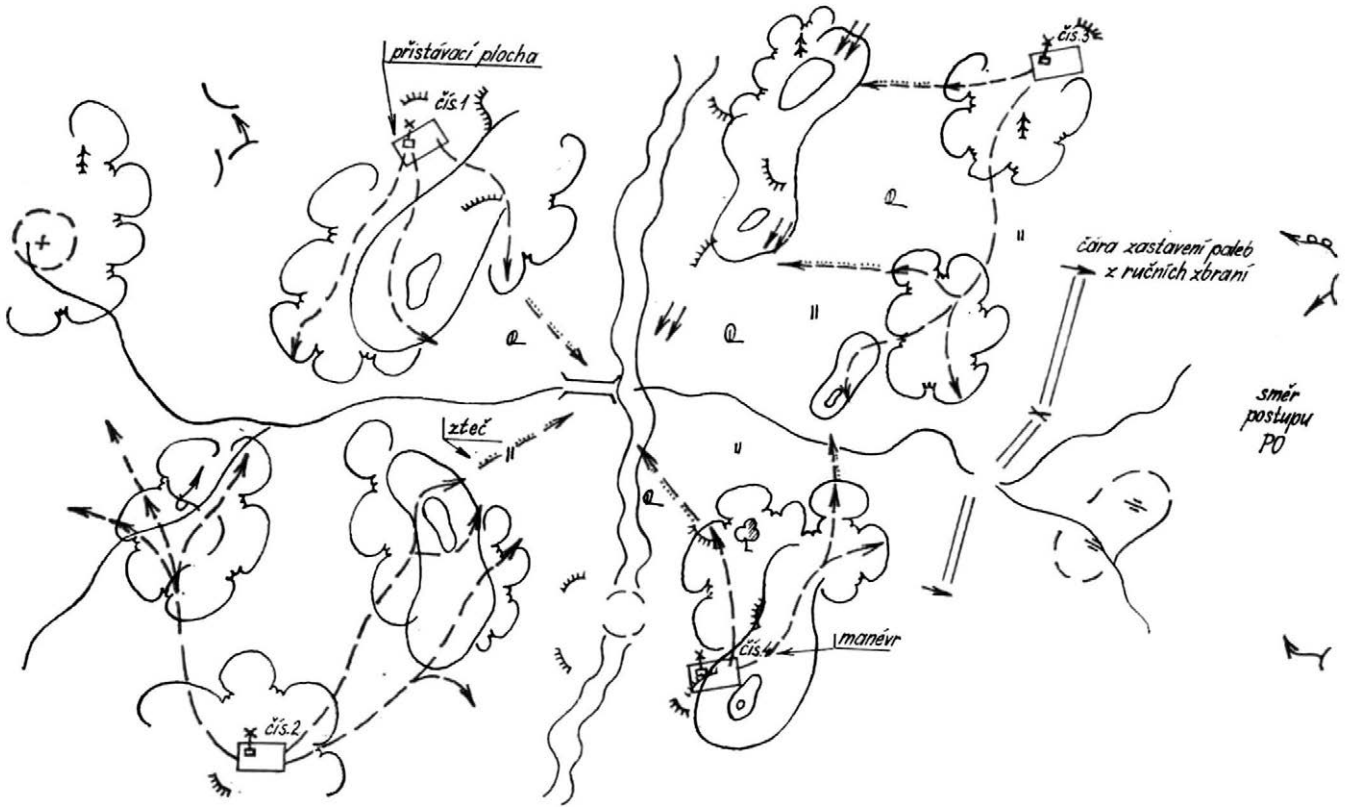
přistávací plocha
čís.1
čís.3
čara zastavení paleb
z ručních zbraní
směr
postupu
PO
zteč
manévr
čís.
čís.2

Obr.2